

Rapport

Een onderzoek naar het verwerken van strafrechtelijke persoonsgegevens van een derde door een Penitentiaire Inrichting.

Oordeel

Op basis van het onderzoek vindt de Nationale ombudsman de klacht over de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie te Den Haag gegrond.

Publicatiedatum

17 maart 2016

Rapportnummer

2016/024

De aanleiding

Verzoekster heeft in 2014 een periode telefonisch contact gezocht met mevrouw X. Mevrouw X en de partner van verzoekster, de heer A, werkten destijds allebei als ambtenaar in een Penitentiaire Inrichting (hierna: de PI).

Mevrouw X heeft vanwege het telefonische contact in maart 2014 aangifte gedaan van belaging. Verzoekster is vervolgens door de politie als verdachte aangemerkt. In september 2014 werd de strafzaak tegen verzoekster door het Openbaar Ministerie wegens gewijzigde omstandigheden geseponeerd, onder de voorwaarde dat verzoekster zich gedurende een proeftijd van één jaar niet schuldig maakt aan een strafbaar feit.

In oktober 2014 meldde mevrouw X zich ziek in verband met de impact die de belaging op haar zou hebben. Mevrouw X had aan haar teamleider, de heer Y, aangegeven dat zij vermoedde dat verzoekster degene was die haar nog steeds lastig viel. Daarvoor waren op dat moment echter geen objectieve aanknopingspunten. Teamleider Y heeft daarop in november 2014 navraag gedaan bij de politie. Hij wilde achterhalen of verzoekster degene was die als verdachte was aangemerkt in de betreffende strafzaak. De bij de strafzaak betrokken politieambtenaar weigerde deze informatie aan hem te verstrekken. Begin november 2014 heeft mevrouw X opnieuw aangifte gedaan van belaging, omdat ze nog steeds zou worden lastig gevallen. Eind november 2014 heeft de officier van justitie bij gebreke aan bewijs besloten geen verder onderzoek te verrichten naar de tweede aangifte van belaging.

Mevrouw X heeft als slachtoffer vervolgens een afschrift van het strafdossier naar aanleiding van haar eerste aangifte bij het Openbaar Ministerie opgevraagd en ook verkregen. Daarbij waren de persoonsgegevens van verzoekster ten onrechte niet onherkenbaar gemaakt, zo heeft het Openbaar Ministerie later in een brief aan verzoekster erkend.

Nadat mevrouw X het strafdossier had ontvangen, heeft zij inzage in het dossier gegeven aan teamleider Y en teamleider Z. Daardoor verkregen deze teamleiders wetenschap van de aard en omvang van de belaging, het feit dat verzoekster als verdachte hiervan was aangemerkt en dat zij hiervoor een voorwaardelijk sepot had gekregen.

Teamleiders Y en Z hebben in december 2014 in een gesprek met de partner van verzoekster, de heer A, hem de verkregen gegevens uit het strafdossier medegedeeld. A was hiervan tot op dat moment nog niet op de hoogte. Hij wist enkel dat er sprake was geweest van een ruzie tussen verzoekster en mevrouw X, dat verzoekster haar een beperkt aantal keer had gebeld en dat verzoekster in dat kader een gesprek op het politiebureau had gehad.

Verzoekster heeft daarop onder andere over het handelen van de teamleiders bij de PI een klacht ingediend.

De reactie van de PI

De PI achtte de klacht over het handelen van de teamleiders ongegrond. De plaatsvervangend vestigingsdirecteur van de PI gaf in de reactie op de klacht aan verzoekster ter onderbouwing het volgende aan:

(Mevrouw X) "heeft een periode behoorlijk last gehad van uw handelen. Het leek de teamleider op dat moment een goede stap om met uw vriend te gaan praten, hij is immers in meer- of mindere mate ook een partij in deze situatie. De teamleider kon er mijns inziens op dat moment van uit gaan dat uw vriend op de hoogte was van de ins- en outs in deze zaak. Dat dit niet zo was is inderdaad vervelend, maar doet niet af aan de intenties van de teamleider om aan deze vervelende situatie een eind te

maken."

De onderzochte klacht

Verzoekster klaagt erover dat teamleiders van de PI haar strafdossier hebben opgevraagd, ingezien en gedeeld met een derde.

Volgens verzoekster is haar privacy door het handelen van de teamleiders in ernstige mate geschonden. Uitermate gevoelige informatie over haar persoon is daardoor bij meerdere mensen, waaronder kennissen van haar, bekend geworden. Verzoekster meent dat zij in haar naam onherstelbaar beschadigd is en vreest dat deze informatie ook verder verspreid is.

Het onderzoek door de Nationale ombudsman

Teamleiders Y en Z en de bij de strafzaak betrokken politieambtenaar zijn naar aanleiding van de klacht gehoord en bevestigden aan de Nationale ombudsman de feiten en omstandigheden die hiervoor onder 'De aanleiding' zijn geschetst. Teamleider Y gaf daarnaast een uitgebreide toelichting op de achtergrond van en de redenen voor het opvragen, inzien en delen van gegevens uit het strafdossier van verzoekster. Daarbij is door hen de navolgende voor de klacht relevante toelichting gegeven.

Teamleider Y werd als teamleider van mevrouw X door het management van de PI regelmatig aangesproken op haar verzuim. Volgens hem vreesden ze voor langdurig verzuim en was er geen zicht op snelle verbetering. De druk van het management op Y om te zorgen voor spoedig herstel en re-integratie, was erg groot, aldus de teamleiders Y en Z. De reden daarvoor is dat de kosten voor het verzuim van medewerkers erg hoog zijn. Elke ochtend werd tijdens het verzuimoverleg gesproken over zieke collega's. In dat overleg werd door de aanwezigen druk uitgeoefend op teamleider Y om mevrouw X weer aan het werk te krijgen. Hem werd gezegd dat hij op zoek moest gaan naar oplossingen.

Teamleider Y besprak met zijn leidinggevende en een P&O medewerkster de mogelijkheden. Volgens hen hing de beëindiging van het ziekteverzuim samen met het stoppen van de belaging. Daarbij verkeerden ze op basis van de informatie verkregen van mevrouw X in de veronderstelling dat de belaging nog niet was beëindigd. Vanwege deze gedachtegang werd door hen de volgende strategie bedacht en verder uitgewerkt. Elke stap die teamleider Y daarbij heeft gezet, heeft hij met de medewerkster van P&O en zijn leidinggevende besproken. Ze waren voornemens de heer A te benaderen en hem te verzoeken een dringend beroep te doen op verzoekster, de volgens hen vermoedelijk dader, om te stoppen met het lastig vallen. Ze vonden dat de heer A onderdeel van het probleem was en dat hij zijn verantwoordelijkheid in het geheel moest nemen.

De voorwaarde voor het benaderen van de heer A was dat zij zeker wisten dat de vermoedelijke dader ook verzoekster was. Dat kon door het strafdossier dat mevrouw X inmiddels had opgevraagd, verkregen worden. Voor mevrouw X was het verkrijgen van het dossier ook noodzakelijk om zekerheid te krijgen en om aan te kunnen tonen wat volgens haar de oorzaak van haar verzuim was. Daarnaast en voordat zij het strafdossier had ontvangen, heeft teamleider Y tevergeefs contact met de bij de strafzaak betrokken politieambtenaar opgenomen om de naam van de verdachte van de belaging bevestigd te krijgen. De betrokken politieambtenaar verklaarde daarover dat teamleider Y haar vroeg aan te geven wie als verdachte was aangemerkt in de strafzaak van mevrouw X, dat hij hierop bleef aandringen en dat zij hem meermalen heeft aangegeven dat zij hem dat niet ging meedelen.

Mevrouw X is enige tijd daarna met het niet-geanonimiseerde strafdossier dat zij inmiddels had verkregen naar haar teamleider, Y, gegaan. Op dat moment was teamleider Z ook in de kamer aanwezig. Teamleider Y heeft in het dossier gebladerd, een aantal stukken daarvan gezien en teamleider Z verzocht om mee te kijken. Hij wilde namelijk niet als enige leidinggevende het dossier

inzien. Door deze inzage wisten de teamleiders dat verzoekster als dader was aangemerkt, wat de omvang van de belaging geweest was en dat er sprake was van een voorwaardelijk sepot.

Daarop was door de teamleiders besloten dat de heer A zou worden benaderd conform bedacht plan. Op dat moment was reeds bekend dat de tweede aangifte niet verder behandeld werd omdat er sprake was van onvoldoende bewijs. In december 2014, daags voor het moment dat de teamleiders voornemens waren de heer A te benaderen, kwam de heer A zelf naar de teamleiders toe. A wilde tekst en uitleg over het feit dat hij op de werkvloer had vernomen dat mevrouw X in de ziektewet zou zitten omdat zij door verzoekster zou worden lastig gevallen. In de gesprekken die daarop plaatsvonden tussen teamleiders Y en Z en de heer A, werd hem door de teamleiders medegedeeld dat zij het strafdossier hadden ingezien en dat daaruit bleek dat verzoekster mevrouw X had belaagd, wat de aard en omvang daarvan was en dat zij hiervoor een voorwaardelijk sepot had gekregen. Daarbij deden zij een dringend beroep op de heer A om een goed gesprek met zijn partner te hebben en daarmee bij te dragen aan een oplossing.

Teamleider Y verklaarde dat er intern geen richtlijnen zijn over hoe omgegaan moet worden met strafdossiers, maar dat er wel sprake is van een integriteitsprotocol. Teamleider Z verklaarde dat hij destijds geen bezwaren zag tegen het inzien van het strafdossier. Hij wilde wel weten of mevrouw X daadwerkelijk was lastig gevallen of niet.

Teamleider Y heeft de Nationale ombudsman tot slot inzage gegeven in het dossier met diverse Word-documenten en e-mailberichten waarin hij onder meer de gang van zaken met betrekking tot het opvragen, inzien en delen van informatie uit het strafdossier van verzoekster heeft vastgelegd en bewaard. In deze documenten is onder andere opgenomen dat de vriendin van de heer A (verzoekster) een voorwaardelijk sepot voor de belaging van mevrouw X heeft gekregen en wat de omvang van de belaging blijkt uit het strafdossier was. Ook wordt in een aantal e-mailberichten verzoekster bij naam genoemd. Deze stukken bevestigen de door de teamleiders afgelegde verklaringen. Hieruit blijkt onder meer dat de beslissingen om de politie te benaderen en informatie op te vragen uit het strafdossier, het strafdossier in te zien en informatie daaruit te delen met de partner van verzoekster steeds zijn afgestemd met het (hogere) management en P&O. In één van de tot de stukken behorende e-mailberichten van een derde teamleider, die is gestuurd nadat de klacht bij de Nationale ombudsman in behandeling was genomen, staat: *"Ik vind, dat alles wat met deze zaak te maken heeft op een hele discrete manier is gebeurd en dat er in deze zorgvuldig gehandeld is."*

Informatie van de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie

Na het horen van de betrokken teamleiders en de politieambtenaar heeft de Nationale ombudsman vragen gesteld aan en informatie opgevraagd bij de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (hierna: de staatssecretaris), die verantwoordelijk is voor gedragingen van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) en daarmee ook de PI. De vragen hadden onder meer betrekking op in de PI mogelijk aanwezige waarborgen voor de bescherming van privacygevoelige informatie. Daarop gaf de staatssecretaris de navolgende relevante informatie.

Leidinggevenden en medewerkers van een PI hebben niet de mogelijkheid om kennis te nemen van strafrechtelijke gegevens van willekeurige personen. Zij hebben enkel toegang tot de strafrechtelijke gegevens die zij nodig hebben om hun taak naar behoren uit te kunnen oefenen. Het betreft slechts een beperkt aantal bijzondere (strafrechtelijke) persoonsgegevens van de gedetineerden die in de PI verblijven.

In de PI bestaan geen aparte interne richtlijnen voor het omgaan met (persoonsgegevens uit) strafdossiers. De regelgeving en de richtlijnen die betrekking hebben op dit onderwerp, zoals onder

meer de Gedragscode Integriteit van DJI (hierna: de gedragscode), gelden voor alle DJI-ambtenaren en dus ook voor de medewerkers van de betrokken PI. In de gedragscode wordt gewezen op het feit dat veel informatie beschikbaar binnen de PI vertrouwelijk is en dat medewerkers een geheimhoudingsplicht ter zake hebben.

Er is een aantal maatregelen waardoor alle medewerkers bij DJI, en met name ook degenen die in een penitentiaire inrichting werkzaam zijn, ervan bewust worden gemaakt dat zij als ambtenaren een voorbeeldfunctie hebben en dat van hen ook op het gebied van integriteit een meer dan gemiddelde inzet en alertheid wordt verwacht.

Zo zijn er enkele momenten waarbij (aanstaande) medewerkers van DJI worden gewezen op het belang van integriteit en op de wijze waarop met privacygevoelige gegevens moet worden omgegaan. Die momenten zijn de volgende:

- Integriteit komt aan de orde bij de opleiding van medewerkers.
- Alle medewerkers moeten bij indiensttreding een ambtseed of gelofte afleggen. Bij die gelegenheid wordt onder meer aandacht besteed aan de geheimhoudingsplicht die alle ambtenaren hebben voor de vertrouwelijke informatie waarvan medewerkers kennis nemen in het kader van de uitoefening van hun functie.
- Medewerkers van DJI dienen te beschikken over een aantal kerncompetenties, die gelden voor alle medewerkers van DJI. Eén van deze kerncompetenties is professionele integriteit. Jaarlijks wordt met de medewerkers bij het functioneringsgesprek bezien in hoeverre zij aan de gestelde competenties voldoen.
- Op basis van praktijkgevallen komt ook in werkoverleggen het belang van integriteit en vertrouwelijkheid van informatie met enige regelmaat aan de orde.

DJI beschikt voorts over een Bureau Veiligheid en Integriteit (BV&I), dat onder meer voorlichting geeft aan de medewerkers in de inrichtingen over integriteit en hoe met bijzondere persoonsgegevens moet worden omgegaan. In maart 2015 is bij het BV&I een speciale adviseur integriteit aangesteld. Deze heeft onder meer in het takenpakket het onder de aandacht laten brengen van integriteit bij de leiding en de medewerkers van DJI, het actualiseren van de gedragscode en het ontwikkelen van beleid op het gebied van integriteit. De informatie over integriteit, waaronder de gedragscode, is te raadplegen op het intranet van DJI. Indien er een vermoeden bestaat van integriteitschending door een medewerker, dan kan dit aanleiding vormen voor een feitenonderzoek door het Bureau Integriteit, dat onderdeel uitmaakt van het BV&I. De bevindingen van dit bureau worden gerapporteerd aan het bevoegd gezag, veelal de leidinggevende van de medewerker die het betreft. Indien uit dit onderzoek blijkt dat de medewerker zich niet aan de voorschriften heeft gehouden kan dit aanleiding vormen voor een disciplinair onderzoek, eventueel gevolgd door een ten aanzien van de medewerker genomen disciplinaire maatregel.

De reactie van de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie

De staatssecretaris benoemde dat teamleider Y heeft gemeend dat het in dit geval gerechtvaardigd was om kennis te nemen van het strafdossier, namelijk uit hoofde van de re-integratieverplichtingen in het kader van de Wet Verbetering Poortwachter. Met dit alles beoogde men te bewerkstelligen dat mevrouw X zo snel mogelijk weer aan het werk zou kunnen gaan. Volgens de staatssecretaris heeft men hierbij over het hoofd gezien dat niet alleen met werkgerelateerde gegevens, waarop het beroepsgeheim strikt genomen ziet, maar ook met bijzondere persoonsgegevens van derden uiterst prudent moet worden omgegaan en men met het opvragen van dit strafdossier verder is gegaan dan in het kader van de re-integratieverplichtingen van de werkgever noodzakelijk en wenselijk was. De staatssecretaris heeft aangegeven dit te betreuren.

In dit geval is het strafdossier van verzoekster gebruikt op een wijze die zich niet verenigt met het doel waarvoor het is verkregen, aldus de staatssecretaris. Het strafdossier is immers door het OM aan mevrouw X verstrekt met als doel haar als slachtoffer te informeren over het strafproces. Het was niet bedoeld om het in het kader van het re-integratietraject te delen met haar teamleiders. Deze teamleiders hebben er ten onrechte om gevraagd, er kennis van genomen en het gedeeld met de partner van verzoekster. Daarmee is strijdig gehandeld met het bepaalde in artikel 9 van de Wet bescherming persoonsgegevens. Daarnaast is niet conform het evenredigheidsbeginsel gehandeld. Volgens de staatssecretaris hadden de betrokkenen kunnen en moeten beseffen dat het verder verspreiden en bekendmaken van deze informatie, zeker aan verzoeksters partner, een onevenredig grote inbreuk maakte op de privacy van klaagster. De staatssecretaris stelt dat dit niet had mogen gebeuren en acht de klacht in zoverre dan ook gegrond.

Op de vraag of de staatssecretaris aanleiding zag tot het treffen van maatregelen naar aanleiding van de klacht, heeft hij aangegeven dat DJI in het algemeen voldoende maatregelen neemt om de vertrouwelijkheid van de (bijzondere) persoonsgegevens waarmee de medewerkers in aanraking komen, te waarborgen. De verwerkingen van deze gegevens vinden plaats binnen de kaders die wet- en regelgeving stellen en de medewerkers zijn zich bewust van de professionele integriteit die zij dienen te betrachten. De staatssecretaris gaat ervan uit dat er in dit geval sprake is geweest van een misverstand, veroorzaakt door de bijzondere omstandigheden van dit specifieke geval. Hij acht het dan ook niet aannemelijk dat zich opnieuw een dergelijke situatie zal voordoen. Wel zal de gang van zaken door de Divisiedirecteur Gevangeniswezen (nogmaals) aan de orde worden gesteld bij de desbetreffende medewerkers. Tevens zal de medewerker integriteit van het BV&I naar aanleiding van deze casus worden verzocht de reikwijdte van de geheimhoudingsverplichting en het belang van professionele integriteit, ook waar het niet werk gerelateerde informatie betreft, nogmaals DJI-breed onder de aandacht van de medewerkers te brengen. Aan verzoekster zullen namens DJI excuses worden aangeboden voor de gang van zaken.

De excuusbrief van de PI

Op 18 december 2015 heeft de vestigingsdirecteur van de PI een brief aan verzoekster gestuurd. Daarin staat dat de plaatsvervangend vestigingsdirecteur in een eerder gesprek met verzoekster heeft uitgelegd hoe een en ander was verlopen en met welke intenties dit was gebeurd, en dat hij verontschuldigingen heeft aangeboden voor de gevolgen van het handelen van de teamleiders.

Verder staat in deze brief dat het de vestigingsdirecteur duidelijk is dat de teamleiders verkeerd hebben gehandeld. Zij hadden volgens hem de informatie niet mogen delen met de partner van verzoekster. Wel is hij ervan overtuigd dat zij dit "*met goede intenties en volkomen te goeder trouw*" deden, maar dat zij zich hadden moeten realiseren dat zij deze informatie daarbij niet hadden moeten gebruiken. Daarvoor biedt de vestigingsdirecteur zijn welgemeende excuses aan.

De reactie van verzoekster

De essentie van de reactie van verzoekster - voor zover deze zag op de (reactie op de) klacht - was als volgt. Verzoekster gaf allereerst aan tevreden te zijn met de uitgebreide reactie van de staatssecretaris, dat hij heeft erkend dat regels zijn geschonden en dat hij de klacht gegrond acht, alsmede met de belofte dat excuses zullen worden aangeboden. Verzoekster heeft echter wel een aantal kritische kanttekeningen bij de reactie van de staatssecretaris en de excuusbrief van de PI en naar aanleiding van de verklaringen van de teamleiders Y en Z.

Verzoekster benadrukt dat de teamleiders volgens haar in deze kwestie niet professioneel, objectief, eerlijk, onbevooroordeeld, integer en betrouwbaar hebben gehandeld. Een werkgever heeft in het kader

van het bespoedigen van re-integratie geen enkel recht tot het opvragen of gebruik van een strafdossier van derden. Bovendien had het strafdossier betrekking op een situatie die zich voordeed in een periode ruim voor de ziekmelding van mevrouw X en had het dus geen enkele toegevoegde waarde bij het (trachten te) beëindigen van het toenmalige ziekteverzuim. Daarnaast hadden de teamleiders volgens verzoekster, zeker gezien hun functie, op grond van hun ambtseed en de weigering van de betrokken politieambtenaar om informatie uit het strafdossier te verstrekken, moeten weten dat haar strafdossier strikt vertrouwelijke informatie betrof. Verzoekster vindt het bovendien uitermate onzorgvuldig dat de teamleiders, zonder concrete en objectieve aanknopingspunten en enkel op basis van verklaringen van mevrouw X, ervan uit gingen dat verzoekster haar na augustus 2014 ook nog zou hebben gebeld. Ook om die redenen hadden zij de informatie uit haar strafdossier nooit met anderen, zoals P&O, andere leidinggevenden en haar partner, mogen delen. Dit laatste gold te meer vanaf het moment in november 2014 dat zij wisten dat er geen bewijs voor de tweede aangifte was.

Verzoekster meent dat het standpunt dat de klacht gegrond is, wordt afgezwakt door de gemaakte fouten te scharen onder een misverstand. Hiermee is verzoekster het niet eens. Uit de reactie van de staatssecretaris volgt dat professionaliteit en zorgvuldig en secuur omgaan met gevoelige persoonsgegevens behoren tot de belangrijkste taken van medewerkers van DJI. Verzoekster had verwacht dat de staatssecretaris zou aandringen op het naleven van de regels die gemaakt zijn ten aanzien van vermoedelijke integriteitsschendingen. Namelijk een feitenonderzoek door BV&I, dat immers speciaal daarvoor is aangesteld. De fouten scharen onder een misverstand vindt verzoekster kort door de bocht. Van een misverstand zou wellicht sprake kunnen zijn indien het strafdossier per ongeluk was ingezien. Uit de verklaringen van de teamleiders blijkt echter dat het gaat om doordachte en bewuste acties van meerdere personen, waaronder het management.

Verzoekster geeft aan pas na navraag door de Nationale ombudsman uiteindelijk een excuusbrief te hebben ontvangen van de PI. Verzoekster meent dat deze excuses gemaakt zijn als formaliteit en teniet worden gedaan door de mededeling van de directeur dat hij ervan overtuigd is dat de teamleiders hebben gehandeld met goede intenties en te goeder trouw. Verzoekster meent dat als dat het geval zou zijn geweest, de teamleiders de informatie nooit tot zich genomen en gedeeld zouden hebben, daar zij de impact hiervan moeten hebben kunnen voorzien.

Anders dan de PI in de excuusbrief heeft aangegeven, stelt verzoekster dat er door de plaatsvervangend vestigingsdirecteur nimmer verontschuldiging is aangeboden. Sterker nog, de plaatsvervangend vestigingsdirecteur geeft in de betreffende brief aan dat hij de volledige klacht ongegrond vindt. Daaruit blijkt onomstotelijk dat hij niet vindt dat de teamleiders verkeerd gehandeld hebben en dat hij dus geen grond voor excuses heeft. De excuses per brief van de vestigingsdirecteur, die niet bij de kwestie betrokken is geweest, heeft het leed van verzoekster allerminst verzacht. Verzoekster had verwacht dat er een persoonlijk gesprek zou plaatsvinden met de betrokken teamleiders.

Verzoekster voelt zich als burger niet serieus genomen en tekort gedaan door de overheid die juist een beschermende taak heeft en hiervoor duidelijke regels heeft opgesteld om die taak goed uit te voeren en te waarborgen. Echter, de overheid volgt de bewuste regels zelf niet op, meent verzoekster. De reactie van de staatssecretaris en de excuusbrief van de PI geven verzoekster het gevoel dat de ernst van de gevolgen van de kwestie niet erkend wordt.

Het oordeel van de Nationale ombudsman

Het is een vereiste van behoorlijk overheidsoptreden dat grondrechten van burgers worden gerespecteerd. Een van die grondrechten is het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer. Dit vereiste brengt mee dat de overheid bij het vastleggen en verwerken van persoonsgegevens ten

minste de regels van de privacywetgeving naleeft voor zover deze van toepassing zijn. Deze regels zijn onder meer in de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) vastgelegd.

De PI heeft met het inzien, vastleggen, bewaren en verspreiden van informatie uit verzoeksters strafdossier, waaronder het feit dat zij een voorwaardelijk sepot voor belaging van mevrouw X heeft gekregen, strafrechtelijke persoonsgegevens verwerkt als bedoeld in de Wbp. Strafrechtelijke persoonsgegevens worden aangemerkt als gevoelige persoonsgegevens in verband met de ingrijpende gevolgen die het bekend zijn daarvan voor het maatschappelijk functioneren kunnen hebben.¹ In de Wbp² is dan ook een algemeen verbod opgenomen voor het verwerken van strafrechtelijke persoonsgegevens en zijn uitzonderingsgevallen voor dit verbod gedefinieerd. Pas nadat er sprake is van een uitzonderingssituatie, moet vervolgens worden getoetst of ook aan de criteria van artikel 8 en 9 van de Wbp is voldaan en dus of de verwerking van de persoonsgegevens noodzakelijk is en verenigbaar is met de doeleinden waarvoor deze zijn verkregen. Indien er geen sprake is van een uitzonderingssituatie, wordt aan deze beoordeling niet toegekomen, omdat de verwerking dan verboden is.

Voorop staat dat de onderzochte klacht betrekking heeft op het handelen van de teamleiders van de PI. Beoordeeld dient eerst te worden of er sprake was van een wettelijke grondslag, een uitzondering op het verbod, voor het verwerken van de strafrechtelijke persoonsgegevens van verzoekster door hen. Daarvan is naar het oordeel van de Nationale ombudsman geen sprake. Zo hebben de teamleiders van de PI deze gegevens niet verkregen op grond van de Wet politiegegevens of de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens. De strafrechtelijke persoonsgegevens betroffen evenmin die van een in de PI verblijvende gedetineerde. Er was tevens geen sprake van een jegens de PI of door een medewerker van de PI gepleegd strafbaar feit.³ Ook de overige in de Wbp opgenomen uitzonderingsgevallen doen zich hier niet voor.

De conclusie is dat de PI - met het inzien, vastleggen, bewaren en verspreiden van strafrechtelijke persoonsgegevens van verzoekster door de teamleiders - in strijd met het verbod van de Wbp heeft gehandeld. Naast de (medewerkers van de) PI heeft de staatssecretaris dit blijkens zijn reactie niet onderkend. Bovendien heeft de PI de persoonsgegevens ook nog heimelijk verwerkt, door na te laten verzoekster omtrent de verwerking van de strafrechtelijke persoonsgegevens te informeren zoals voorgeschreven in artikel 34 van de Wbp. Zij vernam immers via haar partner dat de PI over gegevens betreffende haar strafzaak beschikte en raakte pas eerst als gevolg van en gedurende het onderzoek bij de Nationale ombudsman, ervan op de hoogte dat persoonsgegevens van haar waren vastgelegd en bewaard. Daarmee heeft de PI verzoekster niet in staat gesteld om te volgen hoe gegevens over haar werden verwerkt en om de verwerking in rechte aan te vechten.⁴

De Nationale ombudsman kan zich eveneens niet met de reactie van de staatssecretaris verenigen voor zover hij spreekt van een misverstand en vraagt zich af of de medewerkers van de PI - zoals de staatssecretaris stelt - zich voldoende bewust zijn van de vertrouwelijkheid van en geldende wet- en regelgeving omtrent bijzondere persoonsgegevens.

Uit de reactie van de staatssecretaris, het handelen van meerdere leidinggevenden en de afdeling P&O van de PI, de klachtbehandeling door de PI en ook de excuusbrief blijkt dat de ernst, omvang en mate van verwijtbaarheid van de schending van verzoeksters privacy steeds niet werden en nog immer niet worden onderkend. Een misverstand impliceert dat het gaat om een eenmalige verontschuldigbare vergissing van een individu. Er is echter door meerdere medewerkers van de PI na veelvuldig intern beraad, bewust en wel overdacht besloten om de strafrechtelijke persoonsgegevens van verzoekster te verwerken. Dat de betrokken medewerkers met een goede intentie ten behoeve van een bepaald doel hebben gehandeld, maakt de schending niet minder ernstig of verwijtbaar. Er is alleen ten behoeve van

de (financiële) doelstellingen van de PI en de re-integratie en belangen van mevrouw X gehandeld. De belangen van verzoekster en de mogelijke gevolgen voor haar zijn daarbij op geen enkel moment in acht genomen.

Juist van medewerkers van een PI mag worden verwacht dat zij op de hoogte zijn van de vertrouwelijkheid van en geldende wet- en regelgeving omtrent strafrechtelijke persoonsgegevens en hiermee met uiterste prudentie omgaan. Daarvan geeft de wijze waarop zij hebben gehandeld geenszins blijk. Niet is gebleken dat zij op enig moment, zelfs niet nadat de betrokken politieambtenaar weigerde gegevens te verstrekken, hebben stilgestaan bij de vraag of het verkrijgen van informatie van verzoeksters strafdossier wel was toegestaan. Dat de teamleiders bovendien hun plan volhardden om de partner van verzoekster te informeren ten einde de belaging te stoppen, terwijl zij op dat moment wisten dat er geen bewijs was voor voortdurende belaging door haar, is bovendien volstrekt onbegrijpelijk.

Dit alles maakt de schending van verzoeksters privacy uitermate kwalijk. Door deze gang van zaken te kwalificeren als een misverstand en steeds de goede intenties van de betrokkenen te benadrukken, wordt geen recht gedaan aan de ernst, omvang en mate van verwijtbaarheid van deze schending.

De onderzochte gedraging is niet behoorlijk.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie te Den Haag is gegrond, wegens het niet voldoende respecteren van het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer.

De Nationale ombudsman,

Reinier van Zutphen

Relevante wet- en regelgeving

Artikel 1, aanhef en onder b, van de Wet bescherming persoonsgegevens

In deze wet en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder verwerking van persoonsgegevens: elke handeling of elk geheel van handelingen met betrekking tot persoonsgegevens, waaronder in ieder geval het verzamelen, vastleggen, ordenen, bewaren, bijwerken, wijzigen, opvragen, raadplegen, gebruiken, verstrekken door middel van doorzending, verspreiding of enige andere vorm van terbeschikkingstelling, samenbrengen, met elkaar in verband brengen, alsmede het afschermen, uitwissen of vernietigen van gegevens;

Artikel 8 van de Wet bescherming persoonsgegevens

Persoonsgegevens mogen slechts worden verwerkt indien:

- a. de betrokkene voor de verwerking zijn ondubbelzinnige toestemming heeft verleend;
- b. de gegevensverwerking noodzakelijk is voor de uitvoering van een overeenkomst waarbij de betrokkene partij is, of voor het nemen van precontractuele maatregelen naar aanleiding van een verzoek van de betrokkene en die noodzakelijk zijn voor het sluiten van een overeenkomst;
- c. de gegevensverwerking noodzakelijk is om een wettelijke verplichting na te komen waaraan de verantwoordelijke onderworpen is;

- d. de gegevensverwerking noodzakelijk is ter vrijwaring van een vitaal belang van de betrokkene;
- e. de gegevensverwerking noodzakelijk is voor de goede vervulling van een publiekrechtelijke taak door het desbetreffende bestuursorgaan dan wel het bestuursorgaan waaraan de gegevens worden verstrekt, of
- f. de gegevensverwerking noodzakelijk is voor de behartiging van het gerechtvaardigde belang van de verantwoordelijke of van een derde aan wie de gegevens worden verstrekt, tenzij het belang of de fundamentele rechten en vrijheden van de betrokkene, in het bijzonder het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer, prevaleert.

Artikel 9 van de Wet bescherming persoonsgegevens

1. Persoonsgegevens worden niet verder verwerkt op een wijze die onverenigbaar is met de doeleinden waarvoor ze zijn verkregen.
2. Bij de beoordeling of een verwerking onverenigbaar is als bedoeld in het eerste lid, houdt de verantwoordelijke in elk geval rekening met:
 - a. de verwantschap tussen het doel van de beoogde verwerking en het doel waarvoor de gegevens zijn verkregen;
 - b. de aard van de betreffende gegevens;
 - c. de gevolgen van de beoogde verwerking voor de betrokkene;
 - d. de wijze waarop de gegevens zijn verkregen en
 - e. de mate waarin jegens de betrokkene wordt voorzien in passende waarborgen.
3. Verdere verwerking van de gegevens voor historische, statistische of wetenschappelijke doeleinden, wordt niet als onverenigbaar beschouwd, indien de verantwoordelijke de nodige voorzieningen heeft getroffen ten einde te verzekeren dat de verdere verwerking uitsluitend geschiedt ten behoeve van deze specifieke doeleinden.
4. De verwerking van persoonsgegevens blijft achterwege voor zover een geheimhoudingsplicht uit hoofde van ambt, beroep of wettelijk voorschrift daaraan in de weg staat.

Artikel 16 van de Wet bescherming persoonsgegevens

De verwerking van persoonsgegevens betreffende iemands godsdienst of levensovertuiging, ras, politieke gezindheid, gezondheid, seksuele leven, alsmede persoonsgegevens betreffende het lidmaatschap van een vakvereniging is verboden behoudens het bepaalde in deze paragraaf. Hetzelfde geldt voor strafrechtelijke persoonsgegevens en persoonsgegevens over onrechtmatig of hinderlijk gedrag in verband met een opgelegd verbod naar aanleiding van dat gedrag.

Artikel 22 van de Wet bescherming persoonsgegevens

1. Het verbod om strafrechtelijke persoonsgegevens te verwerken als bedoeld in artikel 16, is niet van toepassing indien de verwerking geschiedt door organen die krachtens de wet zijn belast met de toepassing van het strafrecht, alsmede door verantwoordelijken die deze hebben verkregen krachtens de Wet politiegegevens of de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens.
2. Het verbod is niet van toepassing op de verantwoordelijke die deze gegevens ten eigen behoeve verwerkt ter:

- a. beoordeling van een verzoek van betrokkene om een beslissing over hem te nemen of aan hem een prestatie te leveren of
 - b. bescherming van zijn belangen voor zover het gaat om strafbare feiten die zijn of op grond van feiten en omstandigheden naar verwachting zullen worden gepleegd jegens hem of jegens personen die in zijn dienst zijn.
3. De verwerking van deze gegevens over personeel in dienst van de verantwoordelijke, vindt plaats overeenkomstig regels die zijn vastgesteld in overeenstemming met de procedure als bedoeld in de Wet op de ondernemingsraden.
4. Het verbod is niet van toepassing wanneer deze gegevens ten behoeve van derden worden verwerkt:
- a. door verantwoordelijken die optreden krachtens een vergunning op grond van de Wet particuliere beveiligingsorganisaties en recherchebureaus of
 - b. indien deze derde een rechtspersoon betreft die in dezelfde groep is verbonden als bedoeld in artikel 2:24b van het Burgerlijk Wetboek, of
 - c. indien passende en specifieke waarborgen zijn getroffen en de procedure is gevolgd, bedoeld in artikel 31.
5. Het verbod om andere persoonsgegevens als bedoeld in artikel 16, te verwerken, is niet van toepassing voor zover dit noodzakelijk is in aanvulling op de verwerking van strafrechtelijke gegevens voor de doeleinden waarvoor deze gegevens worden verwerkt.
6. Het verbod is niet van toepassing op verwerkingen van strafrechtelijke gegevens door en ten behoeve van publiekrechtelijke samenwerkingsverbanden van verantwoordelijken of groepen van verantwoordelijken indien de verwerking noodzakelijk is voor de uitvoering van de taak van deze verantwoordelijken of groepen van verantwoordelijken en bij de uitvoering is voorzien in zodanige waarborgen dat de persoonlijke levenssfeer van de betrokkene niet onevenredig wordt geschaad.
7. Het tweede tot en met zesde lid is van overeenkomstige toepassing op persoonsgegevens betreffende een door de rechter opgelegd verbod naar aanleiding van onrechtmatig of hinderlijk gedrag.
8. Bij algemene maatregel van bestuur kunnen regels worden gesteld over de passende en specifieke waarborgen, bedoeld in het vierde lid, onder c.

Artikel 23 van de Wet bescherming persoonsgegevens

1. Onverminderd de artikelen 17 tot en met 22 is het verbod om persoonsgegevens als bedoeld in artikel 16, te verwerken niet van toepassing voor zover:
- a. dit geschiedt met uitdrukkelijke toestemming van de betrokkene;
 - b. de gegevens door de betrokkene duidelijk openbaar zijn gemaakt;
 - c. dit noodzakelijk is voor de vaststelling, de uitoefening of de verdediging van een recht in rechte;
 - d. dit noodzakelijk is ter verdediging van de vitale belangen van de betrokkene of van een derde en het vragen van diens uitdrukkelijke toestemming onmogelijk blijkt;
 - e. dit noodzakelijk is ter voldoening aan een volkenrechtelijke verplichting of

f. dit noodzakelijk is met het oog op een zwaarwegend algemeen belang, passende waarborgen worden geboden ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer en dit bij wet wordt bepaald dan wel het College ontheffing heeft verleend. Het College kan bij de verlening van ontheffing beperkingen en voorschriften opleggen;

g. de gegevens worden verwerkt door het College of een ombudsman als bedoeld in artikel 9:17 van de Algemene wet bestuursrecht en dit noodzakelijk is met het oog op een zwaarwegend algemeen belang, voor de uitvoering van de hun wettelijk opgedragen taken en bij die uitvoering is voorzien in zodanige waarborgen dat de persoonlijke levenssfeer van de betrokkene niet onevenredig wordt geschaad."

Artikel 33 Wet bescherming persoonsgegevens

1. Indien persoonsgegevens worden verkregen bij de betrokkene, deelt de verantwoordelijke vóór het moment van de verkrijging de betrokkene de informatie mede, bedoeld in het tweede en derde lid, tenzij de betrokkene daarvan reeds op de hoogte is.

(...)

Artikel 34 Wet bescherming persoonsgegevens

1. Indien persoonsgegevens worden verkregen op een andere wijze dan bedoeld in artikel 33, deelt de verantwoordelijke de betrokkene de informatie mede, bedoeld in het tweede en derde lid, tenzij deze reeds daarvan op de hoogte is:

a. op het moment van vastlegging van hem betreffende gegevens, of

b. wanneer de gegevens bestemd zijn om te worden verstrekt aan een derde, uiterlijk op het moment van de eerste verstrekking.

2. De verantwoordelijke deelt de betrokkene zijn identiteit en de doeleinden van de verwerking mede.

3. De verantwoordelijke verstrekt nadere informatie voor zover dat gelet op de aard van de gegevens, de omstandigheden waaronder zij worden verkregen of het gebruik dat ervan wordt gemaakt, nodig is om tegenover de betrokkene een behoorlijke en zorgvuldige verwerking te waarborgen.

(...)

Notes

[\[←1\]](#)

Zie de Memorie van Toelichting bij artikel 22 van de Wbp, Tweede Kamer, vergaderjaar 1997–1998, 25 892, nr. 3, p.118-119.

[\[←2\]](#)

Zie voor de relevante bepalingen van de Wpb de bijlage 'Relevante wet- en regelgeving'.

[\[←3\]](#)

Zie de Memorie van Toelichting bij artikel 22, tweede lid, aanhef en onder b, van de Wbp, Tweede Kamer, vergaderjaar 1997–1998, 25 892, nr. 3, p.120.

[\[←4\]](#)

Hetgeen de ratio van de bepaling van artikel 34 van de Wbp betreft, zie de Memorie van Toelichting, Tweede Kamer, vergaderjaar 1997–1998, 25 892, nr. 3, p.149.